Poštnina plačana v gotovini

Straža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka Din 1·50 • Polletna naročnina Din 15·—
Celoletna naročnina Din 30·— • Čekovni račun: „Straža v viharju", Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju" (A. Tepež) • Urejuje: M. Poštuvan
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Miklošičeva 5 • Tisk Jugoslovanske tiskarne (K. Čeč)

Ljubljana, 18. febr. 1937 — Leto III — Številka 18

Znamenje prostozidarjev

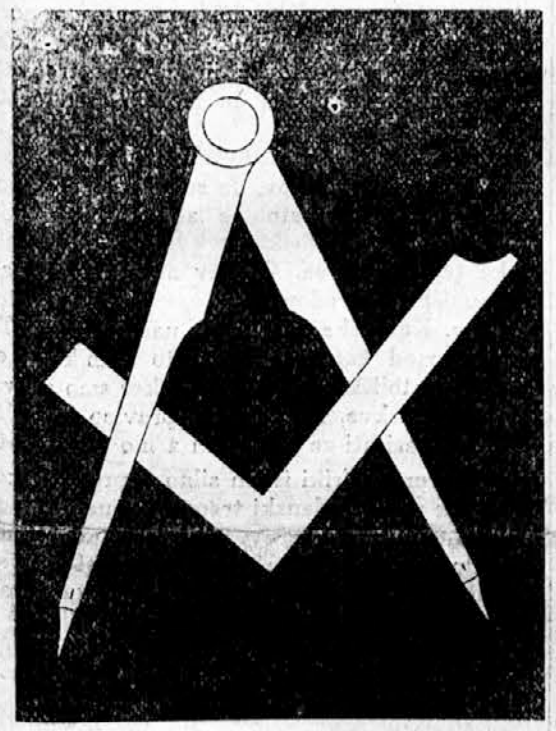

znamenje borbe proti božjemu kraljestvu na zemlji. Pri pogrebu belgrajskega trgovca Dragutina Gavrilovića so na črni blazinici nosili ta znak, prav tako pri pogrebu rajnkega guvernerja Narodne banke Djordja Weifert-a.

Svet. evharistični kongres v Manili

(3.—7. II. 1937.)

Dnevi triumfa svetovne evharistične misli so minuli. Ogromne množice ljudstva vseh narodnosti so že zapustile Manilo, glavno mesto Filipinskega otočja. Ostal pa bo v vseh srcih neizbrisen vtis veličastne proslave sv. Evharistije, kateri se klanjajo vsi narodi sveta. V današnjih razrvanih časih je misel svetovnih evharističnih kongresov posebno oživljajoča. V času, ko politiki in diplomati raznih držav skušajo z zvijačo nadvladati svoje nasprotnike, ko rdeča Rusija, tlačiteljica delavcev in kmetov in rušiteljica kulture in svobode, še bolj rdeči v krvi onih, ki so jo vso krvavo ustvarili, ko se v Španiji vodi bratomorna vojna, ki jo je zanetila propaganda svetovnega sovraštva prihajajočega iz Moskve, **se dviga bela hostija v siju ekvatorskega sonca na oltarju obkroženim s stotisoči ljudstva.** Do sedaj še nevideni prizor, obenem sijajno potrdilo svetovnosti katoliške Cerkve. Belci iz Evrope in Amerike, pripadniki rumene rase iz vseh krajev Azije, črnci iz Afrike, zastopniki iz Avstralije, vsi so se čutili kot eno telo in ena duša, **ker jih je združevala ljubezen** izhajajoča iz Zakramenta ljubezni — sv. Evharistije.

Da se še jasneje pokaže vesoljnost katoličanstva, so valovi etra ponesli iz Rima pozdrav in blagoslov sv. očeta vsem udeležencem kongresa, prav tako pa tudi vsem katoličanom sveta, ki so lahko poslušali njegove besede. **Svetovni evharistični kongresi nam najbolje izpričajo idejo bratstva vsega človeštva —bratstva v Kristusu** in nam kažejo pot, kako moramo delovati, **da bo kdaj človeštvo živelo v miru in sreči.** Ne Društvo narodov v Ženevi, niti kominterna v Moskvi, niti dogovori in zveze posameznih držav ne bodo prinesli človeštvu toliko zaželjenega miru in sreče; **vse to bo človeštvo dobilo le po sveti Evharistiji,** ko se je bo oklenilo in jo priznavalo.

Ti si skala . . .

Govoril akad. Fišer ob 15. obletnici kronanja papeža Pija XI.

Če pogledamo v neurejeni kompleks sodobnega življenja, se nam vzbudi zavest, da hitimo v neznano, usodno bodočnost.

Živimo v dobi, ko je moderno življenje zastrupljeno z laicizmom in naturalizmom. Vstale so nove organizacije, ki hočejo prevzeti vodilno vlogo v usodi človeštva. Na vzhodu je boljševizem, ki vodi s seboj strahotno organizacijo brezboštva in samó čaka, da pogoltne zapadno kulturo. V Evropi sami imamo veliko protikrščansko organizacijo masonstva.

V sredi teh gibanj in trenj pa stoji sila, ki neprenehoma oznanja pravo življenjsko resnico — katoliška Cerkev. Na čelu tega prizadevanja za preporod človeštva stoji **vsakokratni poglavar katoliške cerkve — papež.** Danes papeštvo prav nič ni izgubilo na svoji svetovni važnosti, saj je njegovo poslanstvo vedno bolj potrebno za vse človeštvo.

Kaj nas uči zgodovina? Iz vseh borb, ki jih je moralo papeštvo bojevati od svojega postanka pa do danes, je izšlo zmagovito. Prestoli in kraljestva so se rušila, narodi so vstajali in umirali, obličje zemlje se je spreminjalo, **papeštvo je ostalo . . .**

Sedanji papež Pij XI. si je postavil geslo: Pax Christi in regno Christi. Temu cilju gre neomajno nasproti. Danes je on največji branik miru, reda in kulture.

Že v začetku svoje vlade je spoznal silno važnost katoliškega misijonstva in zato neumorno deluje za širjenje katoliških misijonov. Zato je dobil častni naslov **»misijonski papež«.**

Delavnost papeža Pija XI. je neizmerna. Izdal je 20 velikih enciklik in pisem o kulturnih in socialnih problemih in si pridobil simpatije svetovne javnosti. Toda ni se omejil samo na svoje govore in enciklike, temveč se je postavil na čelo križarske vojne proti komunizmu s tem, **da je postavil jasen socialnoreformni načrt** in že samo to mu daje pravico, da se prišteva med največje papeže v zgodovini.

Modro in previdno vodi Pij XI. vlado Kristusovega kraljestva na zemlji. V teh najtežjih časih je sklenil 19 konkordatov z različnimi kulturnimi državami, število diplomatskih zastopstev z državami pa je naraslo na 40. Med pogodbami Pija XI. je gotovo **najvažnejši Lateranski pakt,** s katerim mu je zagotovljena svoboda in neodvisnost v izvrševanju njegove najvišje cerkvene oblasti.

Obletnica kronanja papeža je za katoličane velik dan: To je dan papeštva, ki je prineslo svetu krščansko kulturo, kulturo duha, ne meča, kulturo pravice, ne nasilja! Papeštvo oznanja zakon resnice za znanost in literaturo, zakon za umetnost in estetično uživanje, zakon svetosti za posameznika in družino, zakon pravice za državno življenje in udejstvovanje, zakon ljubezni in pravice za omiljenje socialne in gospodarske stiske.

Papeštvo je simbol katolicizma, je središče, vez in moč katoliške cerkve — še več — brez **papeštva in Cerkve.** — To vedo tudi nasprotniki, saj je dejal Lenin: **Od današnjih ustanov bo nekoč ostala samo katoliška hierarhija. Kdor hoče v katoliški Cerkvi biti vodja, mora imeti sposobnosti. Tu je moč katolicizma, ki že 2000 let kljubuje vsem nevihtam in bo tudi v bodoče ostal nepremagan.«**

Papeštvo moremo prav razumeti samó mi katoličani. Odkriti nasprotniki in drugoverci poveličujejo bodisi socialno, bodisi juridično, bodisi organizatorno stran katoliške Cerkve oz. papeštva. Toda samo mi katoličani, ki gledamo v luči vere na papeštvo, kot od Boga postavljeno učiteljsko avtoriteto, moremo vsaj nekoliko doumeti ta edinstveni duhovni pojav v človeški zgodovini.

Po papeštvu govori Kristus sam kot po **svojih namestnikih.** Zato mi katoličani ne gledamo toliko na človeški izvor papežev; nam so papeži, pa naj se imenujejo Leon ali Gregor ali Pij XI. vsi namestniki in predstavniki edinstvene od Boga nam dane ustanove, ki nas popolnoma jasno in varno vodi mimo vseh verskih in nravnih problemov.

Naše znamenje

znamenje božjega kraljestva, ki ni od tega sveta, pa je na tem svetu. — Katero znamenje je bolj ljudsko?

Bodimo ponosni na papeštvo! Rimski papeži so umirali kot mučeniki v ječah ali izgnanstvu, ker se niso hoteli ukloniti posvetnim samodržcem, ki so jih hoteli napraviti za orodje svoje samovolje. **Tudi današnje papeštvo je branitelj svobode vesti,** poudarja osebnost proti krivični kolektivistični usmerjenosti, prav tako pa tudi ostro nastopa proti totalitarni državni vsemogočnosti.

Veličastna vez tisočletij — neoborožena, a vedno zmagovita, častitljive starosti, a večna mladost — **to je papeštvo!**

Akademska akcija za izpopolnitev univerze in strokovni klubi

Namen Akademske akcije je razviden iz naslova: izpopolnitev univerze — fakultet, inštitutov in oddelkov.

Sedanje delovanje Akcije teži k **čim hitrejši preskrbi zgradb** obstoječim fakultetam, njihovim inštitutom in oddelkom. **Dalje je njena naloga, da se poteguje za ustanovitev potrebnih novih stolic in skrbi za izpopolnitev že obstoječih.** Budno mora paziti na reden dotok dotacij, da se te ne zmanjšajo, temveč potrebam odgovarjajoče zvišajo. Pri tem je njena skrb posvečena tudi dovoljnemu dotiranju študijske biblioteke, ki naj postane univerzitetna. Pozorno mora slediti poteku gradnje prvega novega univerzitetnega poslopja — knjižnice, da se zidava nemoteno brez prestanka nadaljuje, čimpreje dovrši in opremi. — To so osnovno začrtana področja delovanja Akademske akcije in spadajo v okvir njenih dolžnosti.

Poleg tega zadevajo delovanje Akcije tudi vsi odloki in uredbe, ki posegajo v študijski obseg posameznih fakultet, sedaj n. pr. medicinska, urejajoča zadeve medicinskih fakultet na podlagi zakona o univerzah iz leta 1930 (!), kjer pravi paragraf 51, da ima medicinska fakulteta v Ljubljani le štiri semestre. **Ta uredba naj bo povod resni in energični borbi za načelno priznanje desetih semestrov in dejansko postopno izpopolnitev medicinske fakultete v Ljubljani.**

Glede podobnih uredb, tičočih se razdelitve učne snovi, polaganja izpitov itd., je naloga posameznih strokovnih društev, da navežejo takoj stike z odgovarjajočimi društvi univerz v Zagrebu in Belgradu ter započnejo skupno akcijo za dosego svojih upravičenih interesov. Te naloge so izven območja rednega

Boljševiki in družina

Boljševiki zopet ščitijo družino? Med revolucijo in po revoluciji so govorili: »Dokler bo živel družinski duh, je vsaka revolucija onemogočena«. »Komunistična stranka mora zamenjati družino. V stranki ne bo več ozkosrčne ljubezni staršev do otrok, ki ustvarja sebičneže.« »Otrok, ki ga je družina vzgojila, je protisocialen.« Krupskaja je 1919 izjavila: »Sovjetska Rusija je prva, ki daje ženi enakopravnost. — Sovjeti bodo osvobodili ženo od suženjstva gospodinjstva.«

Vse do l. 1936 je delo boljševikov rušilo družino. Žene so odhajale z doma služit stroju. L. 1928 je bilo v tovarnah 2,800.000 žen, l.1932 že 6 milijonov. L. 1936 pa so izdali zakon, s katerim so hoteli zaščititi družino. Zakaj ta nenadni preobrat? **Ker so se zbali, da za onih 20 milijard, ki so jih za vojno določili, ne bo dovolj ljudi, ki bi to orožje uporabljali.** Letni prirastek v SSSR pada stalno od l. 1929. Tako je bil prirastek v l. 1926 3.4 milij., l. 1927 3.6 milij., l. 1928 3.8 milij., 1929 samo 3.3 milij, 1930 2.9 milij., naslednja leta dosega približno 2,6 milij. Še groznejše so številke o splavih. V Leningradu je bilo l. 1926 43.416 rojstev in 21.646 splavov, l. 1927 40 tisoč 953 rojstev in 35.523 splavov, l. 1928 39.058 rojstev in 53.562 splavov! V Moskvi je prišlo l. 1921 na 1000 ljudi 30.6 rojstev in 5.7 splavov, l. 1926 29.7 rojstev in 16.3 splavov, l. 1929 pa 21.7 rojstev in 35.2 splavov. Kljub novim zakonom pa ne kaže, da bi se stanje izboljšalo, ker moralnega propada sami zakoni še nikdar niso preprečili.

Podpirajte pokret katoliške mladine!

Katoliška akcija

IV.

Apostolat pomeni po vsebini dejavnost, pridobivanje, osvajanje, torej pokristjanjenje okolice ali misijonarjenje, če hočete. Pod formalnim vidikom pa pomeni apostolat oficielno poslanstvo za to delovanje; to hoče označiti izraz hierarhični apostolat. Cerkven apostolat po svoji službi prvenstveno izvršuje cerkveno načelstvo.

Katoliška akcija je sodelovanje ali soudeležništvo laikata pri tem apostolatu. Jasno je vsakomur, da gre za aktivno sodelovanje, torej za soizvrševanje apostolata. Brez nekega sodelovanja vernikov cerkven apostolat že pojmovno ni mogoče. Ljudje morajo namreč prostovoljno poslušati evangelij, prostovoljno prejemati zakramente, ljudje se morajo dati voditi, da Cerkev sploh more izvrševati svoje poslanstvo. Vse to troje pa že pomeni sodelovanje ljudi s Cerkvijo; toda pri Katoliški akciji **nimamo v mislih tega sodelovanja.** Tudi aktivno sodelovanje s Cerkvijo in njenimi sredstvi za lastno posvečenje še ni tisto sodelovanje, ki je osnovni pojem Katoliške akcije; čeprav ne moremo nikoli zadosti močno naglasiti, da je skrb za čim globlje versko življenje pri vsakem sodelavcu v Katoliški akciji eden izmed bistvenih pogojev za uspeh. V pismu španskemu kardinalu Seguri naglaša papež Pij XI. izrecno, da Katoliška akcija »ne obstoji v samem prizadevanju za lastno popolnost — kar seveda mora biti prvi in najvišji cilj — temveč v pravem apostolatu, na katerem so udeleženi katoličani vseh stanov« (pismo z dne 6. novembra 1929)

Prvi znak Katoliške akcije je torej **apostolat** v polnem pomenu te besede. Svet je postal nekrščanski; javno mnenje, družba, prosveta, šola, znanost, umetnost, država, vse je nekrščansko; ni vedno protikrščansko, pač pa laicistično, to se pravi, da popolnoma abstrahira od krščanstva. Izvrševati apostolat v našem času torej pomeni sodobnega človeka v vsem njegovem mišljenju, čuvstvovanju, prizadevanju in delovanju pokristjaniti, po večini znova pokristjaniti. Ker se v kristjanu ne dasta ločiti verski in poslovni človek, ker morata biti vera in življenje tesno združena, ker moraš biti skratka ves kristjan, ali pa sploh nisi kristjan, zato je jasno, da izvrševanje apostola ni izčrpno n. pr. v pridobivanju ljudi za prejemanje zakramentov, za obiskovanje božje službe, za boj proti javni nemorali, in v podobnem, marveč mora biti apostolat **univerzalen,** kot je univerzalno delovanje Cerkve.

Katoliška akcija, ki bo n. pr. hotela izvrševati ta univerzalni apostolat med delavsko mladino, bo morala imeti visok namen, ki se da približno takole opisati: izoblikovati po verskih in nravnih načelih novega delavca, ki bo resen, značajen, močne volje in čist; požrtvovalen, stvariteljski, podjeten in željan dejanj; ki bo delo krščansko pojmoval; ki bo nadnaravno misli, živel stalno v milosti božji ter skušal v sebi in drugih upodobiti Kristusa; osvojiti delavce za Kristusovo kraljestvo, prepojiti s Kristusovim duhom njihovo osebno in domače življenje ter vse delavsko okolje (gl. čl. 4 pravil Zveze mladih katoliških delavcev).

Namen apostolata Katoliške akcije je torej pridobitev sodobnega človeka in družbe za Kristusa in njuno preoblikovanje v Kristusovem duhu. »Naloga Katoliške akcije je, vzgojiti strnjeno četo sposobnih ljudi, mož in žena in mladine obojega spola, ki ničesar bolj ne žele kot to, da morejo biti udeleženi pri svetih nalogah Cerkve, in pod njenim vodstvom navdušeno širijo v svojem osebnem občevanju in v javnem življenju kraljestvo Kristusovo« (Pij XI. v pismu kardinalu Seguri z dne 6 nov. l. 1929)

Katoliška akcija je sodelovanje **laikata** ali **organiziranih laikov** pri opisanem apostolatu. »Nosilci Katoliške akcije so laiki v mejah, ki so jim začrtane po božjem in cerkvenem pravu. Ni vsako sodelovanje laikov pri apostolatu že Katoliška akcija, marveč le organizirano sodelovanje v nasprotju s sodelovanjem posameznikov. Tudi vsako organizirano sodelovanje po oficielni organizaciji, ki je dobila cerkveno kanonično misijo« (Ljublj. Škof. list 1936, 110).

V navedenih stavkih, ki so vzeti iz škofovega uvoda k pravilom Slovenske Katoliške akcije je točno izraženo, da izvršuje apostolat Katoliške akcije organiziran katoliški laikat.

Dva razloga zahtevata sodelovanje organiziranih laikov pri poslanstvu Cerkve, prvi je **sodobna potreba,** drugi pa **pravica in dolžnost** laikov za to delo.

V našem času hierarhija in kler sama ne zmoreta več nalog, ki jih terja cerkveno poslanstvo svetu. Deloma je duhovnikov premalo, toda tudi če bi jih bilo zadosti, ne bi zmogli vsega dela zato, ker se je način življenju zelo spremenil. Duhovnik ima danes eno prižnico v župniji, Antikrist jih ima tisoč, pravi moderni pisatelj. Časopis, knjiga, izložbeno okno, cesta, tramvaj, železnica, tovarna, urad, šport, turizem, kino, družba, okolje vpliva na sodobnega človeka z dneva v dan od jutra do večera. Ti vplivi so skoraj sto odstotno nasprotni evangeliju in Cerkvi. Kaj more proti tej poplavi vplivov in mikov, protiverskih, brezbožnih, nemoralnih, materialističnih napraviti Cerkev s svojimi oficielnimi reprezentanti, s hierarhijo in klerom. Skoraj ničesar! Proti vplivu mase je treba postaviti maso. Človeka moraš reševati tam, kjer se pogublja. Na mnoge kraje vsakdanjega življenja in delovanja ljudi duhovnik nima dostopa, zato ga mora nadomestiti katoliški laik. Prvi apostol delavca mora biti delavec in trgovca trgovec. Ljudje iz istega okolja se morajo med seboj reševati.

Drugi razlog za Katoliško akcijo je pravica in dolžnost laikov, da sodelujejo pri apostolskem delu. Žalostno je ,ako katoliški laik tako govori o katoliški Cerkvi, kot da bi bila neka tuja ustanova. Cerkev ni škofovska ali duhovniška ali redovniška, ampak vseh katoličanov. Katoliška Cerkev je naša cerkev. Te zavesti med katoličani pogosto manjka. Ker je torej katoliška Cerkev naša, ker smo mi vsi člani te Cerkve, zato imamo pravico in dolžnost interesirati se za njo in z njo sodelovati.

V severni Afriki islam silno napreduje, ker sta vsak mohamedanski trgovec in udeleženec karavane, ki zaideta v te kraje, tudi oznanjevalca Mohamedove vere. Prav isto bi se moralo reči o nas. Vsak zavedni katoličan mora biti apostol. Bogoslovno razmišljanje o Cerkvi, Bogu in njegovi vsezveličavni volji nas k apostolatu naravnost priganja.

(Nadaljevanje prihodnjič.)

delovanja Akademske akcije, ki se bori za izpopolnitev univerze.

Druga vprašanja, ki jih v danih okolščinah Akcija ima dejansko v pretresu in jih skuša po svojih močeh urediti, so n. pr. šolnine, četrtinska vožnja, Akademska menza itd., kar bi vse spadalo v delokrog reprezentance.

Iz navedenega je razvidno, **kako mnogoštevilna in široka so polja delovanja Akademske akcije** in temu odgovarjajoče delo in skrbi. Jasno, da je pri reševanju take preobilice zahtev potreben nek približen vrstni red, ki naj sistematično odgovarja velikosti, potrebi in nujnosti uresničitve. Tozadevno urejevanje terena za čimprejšnjo realizacijo zahtev mora spremljati nepopustljiva borba, ki jo odbor AA vztrajno vodi.

Spričo tako širokega delokroga sme AA upravičeno pričakovati pomoči in sodelovanja posameznih strokovnih klubov in društev. Delovno področje posameznega društva kakor kluba je omejeno na dotično fakulteto, inštitut oziroma oddelek ter na čuvanje iz tega izhajajočih strokovnih interesov. Zato ni treba posebej povdarjati in se samo ob sebi razume, da mora obstojati v delovanju posameznega društva oziroma kluba tudi skrb za razvoj in napredek lastnega strokovnega doma, za izpopolnitev fakultete, za vsestransko materijalno podlago inštituta, za čimprejšnjo zgraditev lastnega poslopja — posebno pa če gre za ohranitev in obstoj fakultete oziroma inštituta. Tozadevna briga in agilnost mora biti vsakemu društvu prva in glavna dolžnost, dolžnost brez pravil in paragrafov! Izmikanje omenjenemu delu znači, da se klub ali svoje naloge ne zaveda ali da je ne mara vršiti. S takim početjem ne doprinaša ničesar k nadaljnjemu razvoju svojega oddelka.

Akademska akcija se svojega velikega in odgovornega dela ne boji in tudi ni malodušna. Njena pot je borbena, a lojalna, vztrajna in nepopustljiva, a premišljena. **Z njo je moč, ki je tem večja, čim agilnejše in čim odkritejše je sodelovanje predstavnikov vseh skupin — in čim večja disciplíniranost vlada v odboru. Delo Akcije mora biti solidno, ker ne teži za ustvaritvijo muh enodnevnic, temveč za utrditvijo temeljev spomenikov iz granita za stoletja!**

Pri vsestranskem delu AA naj jo podpirajo strokovna društva in klubi z izvrševanjem svojih primarnih vlog — za obstoj, utrditev in izpopolnitev lastnih strokovnih domov. Ta dolžnost je več kot pravilo in poslovnik, je kategoričen imperativ, ki mora biti prvo vsakemu klubu. AA itak vse po svojih močeh izvršuje, a vsega do podrobnosti ne zmore, ker potreb in zahtev naše univerze je mnogo, za posamezni klub pa je tovrstna potreba le — ena! **Zato so posamezna strokovna društva in klubi dolžni, da zbirajo primarne elaborate, da v podrobnostih ugotovijo velikost in značaj lastne potrebe ter izvršijo začetne priprave za dokončno oblikovanje potrebi odgovarjajoče zahteve.** Društva in klubi sami najbolj poznajo razmere lastnega oddelka oziroma fakultete in je njim najlažje zbrati začetne podatke za sestavo predlogov. Najbolj vedo, česar jim manjka in kaj je najbolj potrebno, da se uredi.

Vse omenjeno naj velja kot dobrohoten poziv za skupno delo, **ki se od strani nekaterih klubov že v polni meri izvršuje. Tako sodelovanje pospeši delo AA in vseh ter vodi do hitrejšega dosezanja pozitivnih uspehov za našo univerzo, katere čim hitrejšo izpopolnitev želimo vsi.**

Razvoj tekstilne industrije v Jugoslaviji

Omenili smo že, da pomenijo **zaščitne carine** nagrado za določeno industrijsko panogo. Z njimi se namreč umetno dvigne cena, ker se izloči tekmovanje tujih podjetij. Cena na domačem trgu je približno enaka ceni na svetovnem trgu. K dobičku (ki ga že vsebujejo tudi cene na svetovnem trgu) je treba prišteti prihranek pri prevoznih stroških od kraja proizvodnje do trga, razliko med delavskimi plačami in višino zaščitne carine. Kolikor bolj krijejo tovarne na državnem ozemlju (ki so pa večkrat last tujega kapitala) domače potrebe, toliko večji je njih dobiček, ker je treba vrsto snovnih ugodnosti (manjši prevozni stroški, nižje plače in višina carine) pomnožiti s številom prodanih enot.

Bilance tekstilnih podjetij.

Predaleč bi vedlo, da bi navajali bilance posameznih tovarn in vseh najbrž še dobiti ne bi mogli, zato navajamo samo nekaj skupnih podatkov, kakor jih navaja brošura »Tekstilna industrija i tekstilno radništvo u Jugoslaviji« (Beograd 1936), str. 48.

L. 1931 je imelo 35 podjetij glavnice v skupni vsoti 159,788.000 Din, 26,352.000 zakonitih rezerv ter 79,841 milijona drugih rezerv. Nepremičnine in stroji so predstavljali vrednost 422,382 milij. v terjatvah 540 milijonov 265.000, v surovinah in blagu 226,604 milijona; čisti dobiček je ocenjen na 3 milijone 379.000, vsota bilanc znaša 842,312 milijona; za osebne izdatke so izplačala 41,587 milijona dinarjev.

L. 1933 pa je imelo 49 podjetij glavnice v skupni vsoti 248,262 milij., zakonitih rezerv 53,982 milij. ter 141,376 milij. drugih rezerv. Nepremičnine in stroji so predstavljali vrednost 529,479 milij., terjatve 667,451 milij., sirovine in blago 319,010 milij.; čisti dobiček je ocenjen na 12,971.000 Din, vsota bilanc znaša 1.186,821.000 Din, za osebne izdatke so izplačala 86,858.000 Din.

Torej: **vsota glavnice in fondov 49 podjetij v l. 1933 ni niti dvakrat tolika kot vsota 35 podjetij v l. 1931, vsota bilanc ni niti za 50% višja, vendar pa je bil priznan čisti dobiček v l. 1933 tri in polkrat večji kot v l. 1931; osebni izdatki so narasli komaj nekaj nad 100%.**

(Dalje prihodnjič.)

Redke so cerkve v Rusiji, ki so jih boljševiki še pustili, da služijo svojemu namenu. V vasi Golutvin pri Kolomenskem so oblasti že leta 1928 cerkev spremenili v skladišče. Pred kratkim pa se je tu spet obnovila po dolgem času cerkvena občina. To je v glavnem industrijski kraj — 60 odst. delavcev — kjer izdelujejo lokomotive. Cerkvena občina je vzela v najem nekdanjo svojo cerkev, delavci pa so v kratkem času zbrali med seboj 11.000 rubljev za njeno obnovitev. Vemo, kako težko pride ruski delavec do rublja — toda njegova duša je žejna Boga. Zato žrtvuje mnogo.

Dr. A. Gosar:

Odkod in zakaj marksistične zablode v naših delavskih vrstah?

(Nekoliko odgovora g. dr. A. Ušeničniku.)

V zvezi s poročilom o mojem predavanju o nalogah krščanskih delavskih strokovnih organizacij in o debati, ki je predavanju sledila, je **»Straža v viharju«** priobčila izjavo g. dr. A. Ušeničnika o vprašanju, kdo da je kriv marksističnih zmed med našim krščanskim delavstvom. Dasi je ta način polemiziranja s predavateljem zgolj na podlagi kratkega časopisnega poročila, nekoliko nenavaden, me U.-ovi nazori in trditve silijo, da mu vsaj kratko odgovorim. Tudi se je U. dotaknil v svoji izjavi nekaterih drugih, bolj postranskih vprašanj, ki zahtevajo nekoliko pojasnila.

I. Odkod in zakaj marksizem v naših delavskih vrstah?

Predvsem naj ugotovim, da so vzroki tega pojava mnogovrstni. Pristransko in krivično bi bilo, ako bi hoteli komurkoli naprtiti vso odgovornost ali celo vso krivdo za to, da je v naših krščanskih delavskih vrstah toliko marksistične miselnosti. Gre edinole za to, kateri so glavni, recimo najvažnejši vzroki tega. Po mojem uvidevanju moramo tu imenovati na prvem mestu **preveliko nedoločnost in neodločnost običajnega solidarističnega krščansko socialnega nazora oziroma gibanja v konkretnih, praktičnih socialnih problemih naše dobe, pa njegove zmotne gospodarske osnove,** na katerih je bila zares radikalna rešitev najbolj perečih socialnih vprašanj mogoča edinole v smeri, kot jo je nakazoval radikalni marksizem. Drugi vzrok so **tuji vplivi in zgledi** (nemški krščanski socializem, religiozni socializem) — le, da so tudi ta gibanja v drugih deželah nastala v glavnem iz pravkar omenjenega razloga. (Drugih okolnosti n. pr. strankarsko političnega, osebnega in ne vem še kakšnega značaja nam tu ni treba posebej omenjati.)

U. vidi stvar drugače. Po njegovem mnenju obrača moja trditev, »da so nagibi v marksizem izhajali iz solidarizma«, pozornost v napačno stran. U. pač naglaša veliki pomen tujih vplivov in zgledov, ter meni, da so imeli pri tem svoje prste vmes tudi domači plačani boljševiki. Poleg vsega tega, ali bolje še pred tem, pa pravi, da je bil usoden tisti odpor proti solidarizmu, ki sem ga, kakor trdi, sprožil l. 1920 s svojim znanim člankom v »Času«, kjer sem »postavil nasproti solidarizmu socializem z udarnim geslom iz Plengeja: ‚Wir werden wohl oder übel Sozialisten werden müssen'«.

Ne bom tajil, da se je odpor proti solidarizmu morda ravno pod vplivom tega mojega članka zaostril, da je v krščanske delavske vrste prišlo zaradi tega nekaj več radikalizma. Toda tega menda U. vendar ne misli, da bi se krščansko delavsko gibanje, če jaz ne bi bil takrat nastopil, ustavilo na točki, kjer je takrat bilo! Ni bilo »usodno« to, da smo takrat poskušali krščansko socialno gibanje premakniti, kakor je zahteval takratni čas in so zahtevale takratne razmere. Tudi ni bilo odločilno golo ime »krščanski socializem«, ki ga je U. sam pozneje sam sprejel (glej njegovo knjižico »Socialno vprašanje iz l. 1925), seveda le za svoje stare nazore in nauke. Usodno je bilo to, da se je U. in za njim domala ves naš katoliški tabor postavil proti temu novemu gibanju in pobijal nazore. Zgodilo se je celo, da so jih označevali kot neskladne z obveznimi cerkvenimi nauki. To je bil glavni vzrok, zaradi katerega se naše krščansko socialno gibanje kljub vsem naporom notranje, idejno ni razvijalo in izpopolnjevalo. Jaz sem s svojimi nazori, ki so pomenili odločen korak naprej k realnemu, sodobnim gospodarskim in družabnim razmeram ustrezajočemu pojmovanju aktualnih socialnih problemov, ter so hkrati terjali tudi najodločnejšo in najdoslednejšo odvrnitev od vsakršne zveze z marksizmom, ostajal sam ter sem se moral tudi v delavski organizaciji neprestano trdo boriti z ljudmi, ki so za svoj utopični, v bistvu marksistični radikalizem, našli vedno zaslombo pri U., hočem reči v njegovih socialno gospodarskih nazorih. Kadarkoli sem poskušal trdno zasidrati naše krščansko socialno gibanje v realnem pojmovanju modernega gospodarskega življenja in njegovih socialnih problemov, vselej so vprav tisti radikalci, ki so pozneje čez drn in strn zagovarjali zvezo z marksizmom, privlekli na dan U.-ov nauk o vrednosti, obrestih, profitu itd. ter označevali moje nazore kot kapitalistične. Zato pravim, nisem jaz in ni ime krščanski socializem krivo marksizma v našem delavskem gibanju, vzrok je v tem, ker je U. in ves krog, ki je bil pod njegovim vplivom, od vsega začetka nasprotoval nazorom, ki bi edini mogli zadovoljiti upravičene delavske zahteve, pa hkrati zares dosledno odločiti krščansko socialno delavsko gibanje od marksističnega.

U. kajpak ugovarja, češ: solidarizem je vedno odklanjal vsak socializem, kako naj bi tedaj mogel biti kriv, če se je med našim vodilnim delavstvom pričel širiti marksistični socializem. Res, če bi se življenje ravnalo vedno le po naukih, ki jih učimo, bi bilo kaj takega nemogoče. Toda v resnici tu ne gre za nauke (tega, da bi bil solidarizem učil marksistične nazore, menda ni nihče trdil), gre le za to, da se je tistim, ki jim je bil običajni solidaristični nauk premalo radikalen, odpirala iz njegovih gospodarskih osnov ravna pot v marksizem, medtem ko iz realnega pojmovanja modernega gospodarskega življenja, kot ga učim jaz, te poti sploh ni.

*

Isto, kar se je dogajalo prej, se ponavlja tudi še danes, po petnajstih, skoraj dvajsetih letih. V tem času sem svoje glavno delo končal. S tem, ko sem razvil ves svoj socialni nazor, so tudi odpadli vsi pomisleki, ki so bili morda prej glede poedinih mojih zahtev, če ne opravičeni, pa vsaj razumljivi. Danes tudi U. dobrohotno sprejema, vsaj tako je videti, vse moje socialno reformne nazore; toda v isti sapi tudi že vnovič izjavlja, da je osnova, na kateri sem svoj sestav zgradil, napačna. Na ta način mi je izpodmaknil tla, ki na njih sloni vse moje delo, ter je, čeprav nehote, iznova podprl nazore ljudi, ki nimajo pravega pojma o bistvu modernega gospodarskega življenja, pa se zaradi tega z lahkoto oklepajo marksističnih utopij. Jaz se neprestano trudim, da bi naše socialno gibanje postavil na realne temelje, odkoder mu ne bo treba hoditi na posodo k marksizmu, U. pa mi dosledno postavlja nasproti nazore, ki so v oporo tistim, ki vanj silijo. Po vsem tem pa bi še rad meni naprtil vsaj objektivno odgovornost za ta razvoj!

Med vsemi, ki so pri nas zastopali idejo združitve marksizma in krščanstva, ne vem niti za enega, ki bi študiral in sprejel moje gospodarske nauke; pač pa so vsi od prvega do zadnjega, kolikor jih poznam, pristaši istih osnovnih gospodarskih nazorov, ki jih je učil U. in jih, izvzemši znani nauk o vrednosti, še danes zastopa.

U. ugovarja, da »bi bilo treba moje gospodarsko pojmovanje šele znanstveno preiskati«! Prav! Vendar toliko je tudi že danes gotovo, da so glede osnovne misli, po kateri je **menjalno** gospodarstvo, ki ne bi bilo v **načelu** naravnano na čim večji dobiček, stvarno nemogoče, edini z mano prav vsi poznavavci modernega gospodarstva. Prav tako gotovo je tudi, da U. ne bo dobil, vsaj danes ne več, za svojo trditev na vsem svetu niti enega pravega gospodarskega strokovnjaka.

Pred petnajstimi in dvajsetimi leti je morda bilo še mogoče o tem modrovati. Danes je po vseh skušnjah naše dobe stvar tako očita, da o tem ne more biti več debate. Končno pa: Če U. res ve, da se stvar dá tudi ne glede na dobiček dobro urediti, zakaj ne pove, kako se to napravi. Že ob Socialnem dnevu leta 1928 sva se o tem vprašanju dovolj prerekala, vendar je tedaj obveljala njegova resolucija. Od takrat je poteklo precej časa. Zakaj ni vendar vsaj sedaj razvil in razkril tega svojega sistema! Čemu sprejema mojih tisoč in še več strani vsakovrstnih, večkrat ne lahko uresničljivih misli za reševanje najrazličnejših socialnih problemov, ko je vendar, če ima on prav, vse to prazno in nepotrebno delo! Ako pa U. sam meni, da bodo problemi, ki jih jaz obravnavam, in kakor jih obravnavam, ostali tudi če se uresniči moja zamisel, v čem je potem prednost te njegove ideje?

Zato po vsej pravici pravim: **Če hočemo naše krščansko socialno, zlasti še delavsko gibanje obvarovati marksizma, moramo najprej iztrebiti iz njegove gospodarske zamisli vprav tiste teoretične gospodarske nazore, ki jih U. hoče — čeprav v dobri veri — nasproti meni za vsako ceno vzdržati in opravičiti.**

To je teoretično tako jasno, da tega ne bom tu vnovič razlagal, ker sem vse to že drugje ponovno jasno in nazorno pokazal, to potrjuje, kot smo videli, tudi praktična izkušnja.

II. Za kaj gre, za stvar ali za osebe?

U. se čuti nekam prizadetega, ker so mu povedali, da jaz baje z nekim veseljem ugotavljam, kako da je on moral ob okrožnici Quadragesimo anno preklicevati, jaz pa sem našel v njej svoje nazore le potrjene. K temu pripominja povsem pravilno, da »prav za prav ne gre za Gosarja in ne za Ušeničnika, ampak samo za to, kako bi Pijevo socialno okrožnico v mišljenju in delovanju nas vseh in našega delavstva kar najbolj uveljavili«. Tudi jaz moram priznati, da je ta stvar meni samemu zelo neljuba. Po svojem okusu bi se namreč najraje zadovoljil s tisto kratko ugotovitvijo, ki sem jo zapisal v Predgovoru v I. zvezek svojega dela (str. 17), kjer pravim samo, da se »vprav tisti moji socialni nazori in pogledi na aktualna socialna vprašanja naše dobe, s katerimi sem prej često zadel na odpor in očitke, povsem ujemajo s to novo okrožnico«. Ko sem to zapisal, sem bil prepričan, da je stvar s tem enkrat za vselej opravljena in da tega ne bo treba nikdar več pogrevati.

Prav zato sem v svoji knjigi storil vse, »da bi dal ... svojim mislim tako obliko, da bi lahko združile v skupnem in vztrajnem delu za krščansko reformo sodobne družbe vse trezne, pa zares iskrene prijatelje najbolj tlačenih delovnih slojev«. (Predgovor, str. 18.) Opustil sem ime krščanski socializem, omejil kritiko solidarizma na najnujnejše točke, poudaril, da ga nočem omalovaževati ali celo kar zavreči, temveč da je namen moje kritike edinole »pokazati, v čem in kako naj bi krščanski socialni pokret šel preko svojih običajnih pogledov in zahtev ter se postavil na zares sodobne družabne in gospodarske temelje« (Predgovor, str. 15).

Toda vsa ta moja dobra volja je bore malo koristila. Kakor so veljali moji socialni nazori prav do okrožnice Quadragesimo anno za nepravoverne, tako se je stvar nadaljevala tudi po objavi Quadr. anno. Že U. sam me je v svojih pripombah k okrožnici postavil v čudno luč. Govoreč o vprašanju krščanskega socializma, me je namreč imenoval v taki zvezi, da bi nepoučen bralec mogel misliti, kakor da sem jaz pri nas uvedel tisti krščanski socializem, ki ga papež v okrožnici tako odločno obsoja. (U. je sicer pozneje v »Času« pojasnil, da njegovih besedi ni tako razumeti, in rad verujem, da ni tako mislil; toda ponatis okrožnice je izšel že prej nepopravljen in tako se še danes dogaja, da vprav na osnovi U. pripomb predavajo, kakor da sem jaz pri nas uvedel obsojeni krščanski socializem.)

Ko je izšel I. zvezek mojega dela »Za nov družabni red«, ga je U. lepo pohvalno sprejel (čeprav je tudi ob tej priliki načel tisto vprašanje o profitu). Istočasno pa je vprav tisti krog, ki hoče, da bi veljali U.-ovi socialni nazari v vsem kot edino pravilni, pričel podtalno agitacijo, da moja knjiga le ni pravoverna. Med duhovščino, dijake in lajike so ob vsaki priliki in nepriliki brezobzirno sejali sumnjo, kakor da moji socialni nazori niso v skladu s cerkvenimi nauki. Pod to pretvezo so jim sistematično zapirali in jim zapirajo še danes pot v našo ljudsko prosveto, naš tisk, sploh povsod, kjer je nevarnost, da bi ti nazori prodrli med širše plasti.

Ne bom raziskoval, kdo in zakaj to dela. Nikdar in nikjer tudi nisem trdil, da je tega kriv U. ali morda, da je on dal pobudo za to početje. Toda dejstva samega ni mogoče zanikati in to dejstvo mi daje pravico do obrambe, pri kateri se ni mogoče vselej izogniti ugotovitvam, ki drugim niso ljube.

Jaz sem svoje nazore vedno jasno in odkrito izpovedoval. Nikdar se nisem bal kritike in kolikor je bila stvarna, sem bil hvaležen zanjo, ker sem se iz nje učil. Nasprotni tabor, ki hoče, da bi imeli brezpogojno veljavo le U.-ovi nazori, pa dela proti mojim socialnim naukom dosledno le podtalno, s sumničenjem in očitanjem nepravovernosti. Ali ne bi bilo tedaj pravilneje, če bi U. naslovil svoj stavek: »ne gre ne za Gosarja ne za Ušeničnika itd.« na to stran in ne name, ki sem se boril za svoje ideje vedno le z odkritim vizirjem.

Mislim, da mi po vsem tem tudi ni treba posebej opravičevati tistega izraza o »oficielnem« socialnem nazoru. Da smatra U. svoj nazor za »oficielni«, tega nisem nikdar in nikjer trdil. Dejstvo pa je, da pridevajo drugi, ki jih on podpira, njegovemu nazoru ta značaj, in da danes v tako zvanem katoliškem krogu dejansko tako velja. Če U. to ni prav, ne sme biti hud name, ki v sili s tem dejstvom računim in ga ne prikrivam, temveč mora iskati zdravilo drugje.

III. Pravda o imenu »krščanski socializem«.

Tega vprašanja se tu ne bi dotikal, če bi me U. ne pozval, naj bi »možem (pri JSZ) po pameti dopovedal, naj opuste besedo ‚socialisti'«. Na ta poziv moram povedati predvsem tole:

Ko je pred kakim letom prišlo do razgovorov o tem, ali ne bi mogel pri JSZ zopet kaj več pomagati, se mi je zdelo najvažnejše, razčistiti, ali smo vsaj v bistvenih točkah idejno soglasni ali ne. Šele ko smo v večkratnih temeljitih razgovorih zapovrstjo predelali vsa važnejša vprašanja, počenši o tem, ali se JSZ še smatra za del naše katoliške skupnosti, pa preko vseh tistih problemov, ki se tičejo zveze z marksizmom, in se je pri tem pokazalo, da v resnici ni več nikakih bistvenih razlik in težav, sem obljubil pomagati. Dejstvo je tudi, da ni JSZ od takrat niti v tisku niti v javnih nastopih nikjer zastopala marksističnih nazorov, marveč je vprav nasprotno odločno krenila v smer, ki se popolnoma sklada s temeljnimi krščanskimi socialnimi načeli. Seveda ni to oviralo njenih nasprotnikov, da je ne bi pričeli prav v tem času najostreje napadati ter ji najbolj brezobzirno očitati, da je marksistična in nekrščanska. Toda to žalostno dejstvo samo ne more na stvari nič spremeniti.

Glede imena krščanski socializem, ki je nekaterim v tako veliko spodtiko, sem svoje stališče jasno povedal že v I. zvezku svojega

Iz naših revij

G. prof. Francè Koblar je v 9.—10. številki 49. letnika »Doma in sveta« objavil članek »Navzkrižja in nasprotja«. Ne bomo se danes ustavili ob njegovi kritiki, ki zadeva tudi nas, le to bi povedali, da pogrešamo ono objektivno nobleso, s katero bi skušal **dostojno** zavrniti mnenja, s katerimi se ne strinja. Izrazi kakor n. pr. »ta Lenček«, »v kolobarju se vrteči načelnik zaradi načela«, »ta mladec vedne borbe«, »ta Mirko iz »Dvanajstih večerov««, »varuh čiste umetnosti«, »preganjalec »širokogrudnosti« in »krivih načel««, »prokurator načêl« (izrazi zbrani na strani 543 in 544) mu ne morejo biti v ponos.

O »Straži v viharju« podaja tele cvetke:

»materialistične bojne metode«,

»njeno orožje je bila povsod sila«,

»poročila večinoma v jedru neresnična«,

»presega halup njegove apriorne pripadnosti«.

Res, tako **superiorno sarkastično uničevanje in smešenje** nismo pričakovali **od take osebe,** kot je g. prof. Francé Koblar. **Prav gotovo tak ton ne spada v tradicijo »Doma in sveta«. Čeprav glasilo mladih, »Straža v viharju« ne bo nikdar padla na tak nivo debate.**

Iz Sovjetije

»Šale« iz sovjetskega raja.

Človek bi mislil, da čita posrečene smešnice, prirejene za zabavo čitateljem, ako vzame in čita sovjetski list »Pravda« od 11. januarja t. l., ki toži o nemarnosti sovjetske knjižne produkcije. Žal je vse resnica in nam le kaže drobce slike žalostnega kulturnega stanja v »obljubljeni deželi« proletarcev. Naj poroča »Pravda«:

Pred nami leži: Učbenik aritmetike, ki ga je spisal Popov, izdala pa ga je Državna pedagoška založba, Moskva 1936. Vsaj tako se glasi naslov na platnicah. Na naslovnem listu pa čitamo: E. Johanson-Hegel, Učbenik nemškega jezika . . . Kaj sledi dalje? Dejansko je to nemški učbenik, toda samo do strani 33, kajti tu se zopet začne aritmetika in sicer kot nadaljevanje.

Neka druga knjiga: Čardarov, Priročnik ukrajinskega jezika, 2. del. Založba Sovjetske šole, Harkov 1936, nima začetka; polovica knjige ima samo na eni strani lista tiskano besedilo, druga stran je prazna.

Neki iz francoščine preveden roman, izdan od državne literarne založbe v Leningradu 1936, obsega tudi list z besedilom iz nekega romana pisatelja Čapigina. V celi vrsti primerov knjige: Zapiski agitatorja (Založba: Moskovski delavec 1936) manjka več tucatov strani ,dočim so ostale strani dvojno tiskane.

Navedeni primeri **nikakor niso osamljeni,** iz različnih krajev prihajajo slične pritožbe.

Železniška založba je izdala v letih 1934, 1935 in 1936 uradna pojasnila za osebne vlake (nekak vozni red). Potnik, ki hoče zvedeti, kolika je razdalja med Penzo in mestom Gorki, čita v tem voznem redu, **da znaša razdalja od Penze do mesta Gorki 551 km, od mesta Gorki do Penze 501 km; od Novosibirska do Taškenta 2772 km, od Taškenta do Novosibirska 2672 km.** Natančno tako kot v znani anekdoti: od glave do repa — 15 m, in od repa do glave — 10 m.«

Tako sovjetska »Pravda«.

*

Delo brezbožnikov se nadaljuje

»Goloss Rossii« od dne 25. jan. t. l. javlja, da je bilo ob priliki Puškinovega jubileja v Kijevu tiskanih 250000 brošur, a takoj zatem so jih zaplenili in jih dali pretiskati samo zato, ker je bila beseda »Bog« natisnjena z veliko začetnico.

Akademska mladina proslavlja papeža

Akademska zveza je priredila lepo uspelo proslavo 15. obletnice kronanja Pija XI. za akademike in starešinstvo.

Za uvod so bogoslovci zapeli spev: Christus vincit. Sledil je govor tov. **Fišerja,** ki ga prinašamo kot uvodni članek na prvi strani. G. urednik **Kremžar** je govoril o veliki ideji papeštva in o Piju XI., o njegovem misijonskem in socialnem delu in o KA, ko je tako rekoč laike oklical za polnoletne in jih poklical, naj prevzamejo svoje mesto v kraljestvu Kristusa Kralja.

Z zborovanja je bila poslana brzojavka prevzvišenemu g. nunciju: »Slovenski katoliški akademiki in starešine, zbrani na proslavi 15. obletnice kronanja Nj. Svetosti Pija XI. prosimo Vašo Prevzvišenost, da sporočite Nj. Svetosti Piju XI. izraze naše sinovske vdanosti.«

S papeško himno se je končala proslava, ki se je je udeležil tudi prevzvišeni g. škof **dr. Rožman.**

Komsomoljske in dijaške organizacije so ponosne na to, da je 60% mladine v starosti od 10 do 12 let vpisane med brezbožnike. Pripravljajo že celo vrsto ukrepov, da bi »spreobrnili« še ostalih 40 odstotkov.

*

General Blücher je na zborovanju višjega komsostava izjavil, da je bil on brezverec že od mladih nog, in da je njegova daljnovzhodna armada od prostaka pa do najvišjega oficirja brezbožna.

*

Meksikanski časopis »El Universal« javlja, da je mladi španski komunist v nekem svojem predavanju o borbi s Cerkvijo v Španiji izjavil sledeče: Borba proti religiji v Španiji je zelo uspešna. Španski komunisti so dosegli v nekoliko mesecih to, za kar je bilo potreba v SSSR 17 let. Kominterna je lahko ponosna na ta španski rezultat. Tvorijo se mnogoštevilne grupe brezbožnikov, ki pa imajo nasprotnike samo v zakotnih vaseh. Med sovjetskimi in španskimi brezbožniki nepretrgoma traja dopisovanje. Ruski brezbožniki so dobili med tem časom iz Španije 9000 pisem, medtem ko so dobili španski od sovjetskih komunistov več kot 13.000 pisem

(Goloss Rossii.).

Srednja šola

Realna gimnazija v Mariboru

Z našega zavoda prispe le redko kak glas do Vas. Izgleda, kot da pri nas vse spi. Toda ni tako! Res ne delujemo javno in ni naše delovanje predmet javnih debat po šoli, zato pa je naše delo resno in skrbno. Središče delovanja katoliško usmerjenega dijaštva je D. M. K. Naša kongregacija doživlja zadnja leta izreden razmah; ni se ravno povečalo število članstva, temveč se je poživilo delo in se vzgajajo pri nas ljudje, ki bodo v življenju možje na svojem mestu. **Naše delo je načrtno.** V predavanjih, ki so glavna točka naših tedenskih sestankov, se zrcali problematika današnje dobe in pa hotenja srednješolske doraščajoče mladine. V začetku smo imeli **ciklus predavanj o vzrokih nevere** in nato **o katoliški Cerkvi.** En sestanek smo tudi posvetili **pesniku Gregorčiču** in je bilo na dnevnem redu predavanje o Gregorčiču kot pesniku in človeku, v predavanje pa so bile vpletene recitacije in deklamacije.

Sklenili smo, da bomo podpirali Slovensko dijaško zvezo in v obilnem številu posečali njena počitniška zborovanja. Tudi »Stražo v viharju« smo letos uvedli na naš zavod. Za začetek je bil odziv zadovoljiv, trdno pa nameravamo, da jo bomo v bodočnosti še bolj razširili.

Obiščite mlekarne Gorenjskih mlekarskih zadrug v Naklem

kjer Vam postrežejo s toplim in mrzlim mlekom, s čajnim maslom „DETELJICA“ in s siri vseh vrst!

Poslovalnice v Ljubljani, v Kranju, na Jesenicah, v Tržiču i. t. d.

---

dela. Tudi v debati po omenjenem predavanju sem priznal, da je mogoče iz različnih razlogov upravičeno nastopati proti rabi tega imena. Toda kakor je to mogoče in dopustno, prav tako neutemeljeno in nepošteno je, če očitajo JSZ **samo zato, ker rabi to ime,** da je marksistična in nekrščanska. Ta način boja, ki se je prav zadnje čase pri nas tako strahotno razpasel, ni le nedostojen, nepošten in skrajno krivičen, temveč tudi onemogoča, da bi se to vprašanje v doglednem času na lep način zadovoljivo rešilo in uredilo. Vsaj jaz čutim in razumem, da mora tak boj izzvati le odpor, ne more pa vabiti k popustljivosti. Zato moramo tudi tu reči, da bi bilo bolj plodno in koristno, če bi U. najprej pozval nasprotni krog k iztreznjenju in poštenju v tem boju. Če bi on v tem uspel, potem bi morda tudi poziv, ki ga je naslovil name, ne bil neumesten, medtem ko se sedaj resno bojim, da to, kar on od mene želi, presega moje moči in moj vpliv.

Objavljamo članek na željo g. dekana dr. Gosarja, ki ga nam je poslal kot odgovor na članek g. prof. dr. Ušeničnika v 16. štev. »Straže v viharju«. Uredništvo.

Dr. Anton Mahnič

Mahnič ob vstopu v javno življenje.

Pozno je stopil v javnost. Ko je začel pisati vzgojna pisma v »Folium Periodicum« in ko je v »Kresu« objavil spis: »Kako je Kobencelj na Dunaj sir nosil«, je bil star že 31 let, mož z jasno izoblikovanim svetovnim nazorom in z jasno zavestjo svoje življenjske naloge.

Če bi hoteli Mahniča postaviti v enega izmed šestero Sprangerjevih tipov, bi ga morali gotovo prištevati k tipu znanstvenika, teoretika. Mahnič je bil filozof predvsem v smislu definicije filozofije: cognitio rerum per altissimas causas. **Ni gradil novih filozofskih sistemov, ni iskal svojih rešitev raznih problemov, ampak kot filozof je skušal doumeti vse naše kulturno življenje v svitu najvišjih načel, ali kakor je rekel sam: metafizično.**

Globoko in temeljito **filozofsko znanje** si je pridobil deloma v gimnaziji in v bogoslovju, deloma z zasebnim študijem. Kje se je v glavnem učil, ne vemo, a iz vseh njegovih spisov spoznamo takoj zastopnika filozofije Tomaža Akvinca in Aristotela. Edino v tej filozofiji kršč. realizma je videl rešitev za človeštvo. 1895 je zapisal: »Po prestanku 300 l., ko je zavladal poguben subjektivizem tudi v filozofiji in povzročil toliko razdejanje, vstajata Aristoteles in Tomaž zopet iz groba.. Učeni svet je začel uvidevati, da človeški pameti ni odrešenja drugod kot v peripatetični filozofiji« (RK VII. 159). Stavil je dobro prognozo: Tomistov je vedno več in to ne samo katoličanov.

Živec peripatetične filozofije je **logična doslednost,** ki mu je neverjetno ugajala. V logiki je videl edino varno pot, ki obvaruje človeka pred subjektivizmom, skepticizmom in agnosticiznom. Toda logična doslednost je samo **sredstvo** sholastične filozofije, njena vsebina pa je **metafizika,** ono umevanje vsega sveta in dogajanja na njem sub specie aeterni, **ko se duh dvigne nad snovjo v svet idej in večne Ideje, se vrača nazaj in zre svet v novi svetlobi.**

Mahniču se je predvsem priljubilo **poglavje o idejah,** ki ga obravnava vse življenje. Naslov prvi razpravi v prvi številki prvega letnika RK je »Več luči ali nekoliko poglavij o idealizmu« ena zadnjih njegovih razprav v »Hrvatski Straži« je naslovljena: »Lijepa umjetnost na izvoru idealizma«.

Bistvo idealizma nam sam razloži takole: Človek kot umsko bitje dela vedno iz tega ali onega **razloga.** Razlog pa je misel ali **ideja.** Ideja je sicer tvorba človekovega duha, a ne samovoljna. Človek se mora ravnati **po objektivnosti in realnosti,** ki ni odvisna od človeka, ki pa ima svojo **bitnost od Boga Stvarnika.** Bog je pravzrok vsega bivanja in v idealnem svetu najvišja ideja, ki daje moč vsem drugim idejam. Brez Boga razpade v nič realni in idealni svet. Če zanikam Boga, trdim, da je učinek sam sebi vzrok. V kolikor pa služi ideja človeku kot **pravilo mišljenja in delovanja, se imenuje načelo.** Zato brez Boga ne more biti govora o načelih kot neizpremenljivih pravilih človeškega delovanja. Idealizem je torej filozofični sistem, ki proglaša **bivanje višjega, idealnega sveta idej,** brez katerega je čutni svet večna uganka. Veda o tem svetu idej pa je metafizika, in čeprav govori o idejah, zato **ni nič manj realna.**

Če pa je spoznanje le tedaj in le v toliko resnično, **kadar in kolikor se sklada z objektivnostjo, a objektivnost ali je ali je pa ni, zato med resnico in neresnico ni srede.** Ali priznaš, da je $1+1 = 2$ in je to cela, edina resnica, ali pa ne priznaš, in je to neresnica, kakorkoli jo že obračaš: da je $1+1 = ½$ ali $1+1 = 0$ ali $1+1 = 1½$ itd. in infinitum. To absolutno izključljivost resnice in neresnice izraža tisti aut-aut, ki ga je tako izzivalno klical svojim nasprotnikom.

Svet idej pa je tisti metafizični svet, iz katerega zajema metafizika resnice, vodnice vsega življenja. Med tem svetom in med človeškim duhom je čudovita harmonija. V človeškem duhu je **trojna zmožnost: um, volja in estetični čut.** Njej odgovarja v metafizičnem svetu trojica: **pravo, dobro in lepo.** Stvari so metafizično prave, če se skladajo z božjo idejo in z zakoni večne resnice, metafizično dobre, če se skladajo s smotrom božjega stvarjenja; metafizično lepe, ako odsevajo iz njih božje ideje. Metafizična trojica pa je nedeljiva tako, **da je pravo pogoj dobremu, a pravo in dobro lepemu.**

Te resnice so velike važnosti: iz njih se izvajajo temeljna vodila za človeško življenje. Važna so bila predvsem za Mahniča, ki je po teh načelih resnice, pravice in lepote doumeval vse kulturne pojave.

(Nadaljevanje prihodnjič.)

Obiščite našo Zadružno klet, Kongresni trg 2 • Dobra in cenena hrana • Pristna vina vseh vrst • Točna postrežba